

УДК 340:349:349.2

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-175-189>

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ ПРАЦІ
В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ КРИЗЬ ПРИЗМУ
ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ГІДНОЇ ПРАЦІ**

Котова Л.В., Сергієнко Г.С.

**LEGAL REGULATION OF CREATIVE LABOR IN THE ERA
OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE THROUGH THE PRISM
OF THE TRANSFORMATION OF THE DECENT WORK CONCEPT**

Kotova L.V., Serhiienko H.S.

У статті здійснено науковий аналіз правового регулювання творчої праці в епоху стрімкого розвитку штучного інтелекту (ШІ) крізь призму трансформації фундаментальної концепції гідної праці. Досліджено вплив сучасних технологічних інструментів на зміну архітектури соціально-трудова відносин у креативних індустріях. Обґрунтовано, що інтеграція алгоритмічних систем у творчі процеси породжує глибоку кризу антропоцентричної моделі авторського права та трудових гарантій, створюючи ризики економічного знецінення людської праці та психологічного відчуження працівників через руйнування «реляційного психологічного контракту». Наголошується на необхідності переосмислення міжнародних стандартів МОП та ООН, зокрема Декларації століття МОП про майбутнє сфери праці, з метою адаптації їх принципів до умов алгоритмічної конкуренції. Окрему увагу приділено аналізу зарубіжного досвіду та прецедентної практики, зокрема досвіду Гільдії сценаристів США (WGA) щодо колективно-договірного обмеження використання ШІ, а також положенням Регламенту ЄС про штучний інтелект (EU AI Act) та резолюцій Європейського парламенту 2026 року.

У роботі детально розглянуто стан вітчизняної нормативно-правової бази, зокрема Закону України «Про авторське право і суміжні права» та Цивільного кодексу України, у контексті визнання суб'єктності творця. Робиться висновок, що без системного втручання держави та впровадження механізмів прозорості алгоритмів технологічна трансформація неминуче призведе до посилення нестабільної зайнятості та втрати культурної різноманітності. Запропоновано авторський підхід до вдосконалення законодавства України, який включає запровадження обов'язкового маркування ШІ-контенту, створення реєстрів тренувальних даних, розвиток програм професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації для творчих працівників, а також розширення трудових гарантій у колективних договорах. Доведено, що лише поєднання авторсько-правових, трудових та інституційних інструментів дозволить трансформувати ШІ з інструменту заміщення людського потенціалу на інструмент його доповнення, забезпечуючи реалізацію права на гідну працю в добу алгоритмів.

Ключові слова: *творча праця; творчі працівники; працівник; трудове право; гідна праця; антропоцентризм; штучний інтелект (ШІ); міжнародні стандарти; європейські стандарти; трудові гарантії; МОП; правове регулювання; колективний договір; цифрова трансформація праці.*

Постановка проблеми. У XXI столітті стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (далі - ШІ) - від великих мовних моделей на кшталт GPT-4o та Claude до мультимодальних інструментів Midjourney, Stable Diffusion і Runway - кардинально трансформує природу творчої праці. Творчі індустрії, що традиційно ґрунтувалися на унікальній людській креативності, інтуїції та емоційному вираженні, нині зіштовхуються з технологією, спроможною генерувати тексти, зображення, музику, сценарії та навіть цілісні художні твори з продуктивністю і масштабом, недосяжними для окремого автора. Йдеться не лише про технічну еволюцію, а й про глибоку соціально-економічну трансформацію, яка ставить під сумнів фундаментальні засади концепції гідної праці (decent work), сформульованої Міжнародною організацією праці (МОП) як продуктивна зайнятість, що забезпечує справедливу винагороду, соціальний захист, безпеку праці, свободу асоціації та розвиток людського потенціалу [1].

Актуальність теми зумовлена кількома взаємопов'язаними викликами. По-перше, масове поширення генеративного ШІ спричиняє пересичення ринку контентом, що знецінює творчу працю й витісняє як фрілансерів, так і штатних спеціалістів. По-друге, чинні правові рамки авторського права, збудовані на принципі людського авторства, виявляються неспроможними адекватно регулювати відносини, пов'язані із застосуванням ШІ: судова практика США (Thaler v. Perlmutter, 2025) та рекомендаційні документи ЄС підтверджують, що суто машинно-генеровані твори не підлягають охороні, проте залишають відкритим питання

компенсації авторам, чий твори використовувались для навчання моделей [2]. По-третє, перетворення творчості з джерела самовираження й особистісної гідності на алгоритмічне продукування призводить до відчуження й втрати сенсу роботи - явища, яке окремі дослідники описують як руйнування «реляційного психологічного контракту» між працівником, діяльністю та організацією [3].

Україна, як держава, що прагне інтегруватися до європейського правового простору, також перебуває перед необхідністю побудови ефективної нормативно-правової бази, здатної забезпечити етичне, безпечне та відповідальне впровадження ШІ у різні сфери суспільного життя, зокрема у сфері творчої праці [4]. З огляду на це, сучасний погляд на творчу працю в умовах алгоритмічної конкуренції в контексті концепції гідної праці набуває не лише теоретичного, а й важливого практичного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям цієї статті стали фундаментальні праці вчених, присвячені еволюції соціально-трудова відносин та концепції людського розвитку. Зокрема, О.В. Жадан обґрунтовує, що інтелектуальним фундаментом сучасної моделі зайнятості є антропоцентричні теорії гуманізації праці та якості трудового життя. Питання правового регулювання творчої компоненти та її кореляції з іншими видами інтелектуальної діяльності ґрунтовно досліджені у працях Л.П. Амелічевої, яка наголошує на необхідності розмежування процесів самовираження та їх правової форми у трудовому праві. Окремий внесок у розуміння трансформації праці в цифрову

епоху здійснили західні дослідники, такі як Ешлі Браганза (Ashley Braganza) та Вейфен Чень (Weifeng Chen). Вони сформулювали концепцію «відчужувального контракту» (alienational contract), описуючи ризики руйнування зв'язку між працівником та організацією через впровадження ШІ, що веде до втрати творчої автономії та залученості. Проблеми професійного статусу творчих працівників та особливостей їх правового захисту також висвітлені у роботах С.Г. Рудакової та І.А. Ветухової.

Попри наявність ґрунтовних досліджень щодо гуманізації праці та загальних викликів цифровізації, залишається недостатньо вивченим питання трансформації юридичного змісту творчої праці в умовах, коли межа між суб'єктивним людським внеском та машинною генерацією контенту стає розмитою. Наявний конфлікт між антропоцентричною природою авторського права (де автором є лише людина) та реальними трудовими процесами, де ШІ виконує частину когнітивних функцій, створює правовий вакуум у забезпеченні гідних умов та справедливої винагороди за таку «гібриду» творчість.

Виходячи з вищевикладеного, зазначимо, що дослідження правових аспектів творчої діяльності у взаємодії з ШІ дозволяє зрозуміти, як змінюється творча праця (чи ШІ виконує самостійну трудову роль, чи є доповненням людини), а також як трансформується класична модель гідної праці. У цьому контексті важливо з'ясувати, чи здатні чинні норми національного трудового права забезпечити право на творчу самореалізацію та справедливу винагороду в умовах, коли межа між людським внеском та машинною генерацією стає дедалі тоншою.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження правового регулювання творчої

праці за участі штучного інтелекту в контексті трансформації концепції гідної праці, аналіз ключових правових, економічних та етичних викликів, що постають перед творчими індустріями, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення нормативної бази на національному та міжнародному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Дослідження правового регулювання творчої праці варто розпочати з визначення її сутності, оскільки цей вид діяльності регламентується як на міжнародному, так і на національному рівнях.

До ключових міжнародних стандартів, що визначають вектори розвитку творчої праці, належать акти Міжнародної організації праці (МОП). Зокрема, Декларація МОП про соціальну справедливість задля справедливої глобалізації (2008) сьогодні слугує «компасом» для забезпечення сталого інституційного та економічного середовища. Згідно з документом, держави-члени мають сприяти такій зайнятості, яка дозволяє людям підвищувати свої потенційні можливості та навички для продуктивної роботи, що забезпечує особисте благополуччя [5].

У Декларації століття МОП про майбутнє сфери праці (2019) наголошується на орієнтованому на людину підході [6]. Організація закликає використовувати потенціал технологічного прогресу (зокрема штучного інтелекту) для забезпечення матеріального добробуту, самореалізації та людської гідності, одночасно сприяючи інноваціям та створенню гідних робочих місць. Важливим орієнтиром для національних урядів є Рекомендація ООН про положення творчих працівників (1980) [7]. У ній підкреслюється обов'язок держав сприяти діяльності творців, захищати свободу творчості та забезпечувати законодавчі засади

для створення ними професійних організацій і профспілок.

В Україні фундамент регулювання цієї сфери закладено в Конституції. Стаття 41 закріплює право кожного володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, а також результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності [8], а стаття 54 гарантує свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості. В свою чергу, стаття 199 Цивільного кодексу України визначає результати інтелектуальної діяльності як об'єкти цивільних прав [9]. Традиційно в праві результати творчості поділяють на дві групи: об'єкти авторського права та суміжних прав (твори літератури, мистецтва, науки) та об'єкти права промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки).

Творча діяльність відзначається як розумова (інтелектуальна) діяльність людини, спрямована на створення нових, оригінальних об'єктів, які раніше не існували. Саме наявність творчого задуму та волі суб'єкта-людини є кваліфікуючою ознакою, що відрізняє творчу працю від технічної генерації контенту автоматизованими системами (ШІ).

У науковому дискурсі терміни «творча діяльність» та «творча праця» часто вживаються як синоніми, проте між ними існує суттєва різниця, яка дозволяє розмежувати процес (з точки зору психології та самовираження) та правову форму (з точки зору трудового права та економіки).

Як зазначає Л.П. Амелічева, поняття «творча праця» є багатограним і межує з такими дефініціями, як «інноваційна», «інтелектуальна» чи «креативна» праця. Дослідниця наголошує на важливості виявлення чітких правових ознак цього поняття для уникнення термінологічної

плутанини під час реформування трудового законодавства [10].

До головних ознак творчої праці належать: 1. Нематеріальна природа результату (результат - не річ, а ідея, образ, рішення, форма тощо). 2. Оригінальність, творчий характер (не є простим копіюванням чи механічною роботою). 3. Новизна (твір, винахід, корисна модель, промисловий зразок, сорт рослини, торговельну марку тощо). 4. Породжує особисті немайнові права (право авторства, право на ім'я, право на недоторканність тощо) та майнові права (право на використання, право на отримання прибутку).

У науці трудового права існують різні підходи до суб'єктного складу творчої праці. І.А. Ветухова вказує, що професійні творчі працівники є повноцінними суб'єктами трудового права, на яких поширюються норми КЗпП України з урахуванням специфіки, передбаченої колективними та трудовими договорами. Вони створюють або інтерпретують культурні цінності, розглядаючи творчість як невід'ємну частину життя [11, с. 142-143]. Водночас Л.П. Амелічева [10], аналізуючи думки інших вчених, зауважує, що обмеження творчої праці лише «професійною» сферою є дещо звуженим. Так, «...з огляду на те, що творча праця властива як кваліфікованій, так і некваліфікованій праці, тому в науці трудового права активно розвивається напрям концепції гідної праці, такий як підвищення ефективності творчої праці для посилення духовного та економічного благополуччя суспільства й держави, а також необхідність удосконалення трудового законодавства, що регулює винагороду за цю працю, захист результатів творчої праці, до того ж, що важливо, не обов'язково лише

кваліфікаційної (професійної) [12, с. 201; 13, с. 204].

Для трудового права творча праця є специфічним об'єктом регулювання, де особисті немайнові права автора тісно переплітаються з трудовими гарантіями, формуючи особливу модель професійної гідності працівника. Ця модель набуває критичної актуальності в умовах глобальної цифровізації, оскільки стрімке впровадження високих технологій докорінно змінює архітектуру правовідносин між творцем та результатом його діяльності.

Поява генеративного штучного інтелекту (ШІ) створює прецедент, де межа між людською творчістю та машинним алгоритмом стає дедалі тоншою, що вимагає негайного переосмислення існуючих правових конструкцій. Саме тому законодавство у сфері захисту прав інтелектуальної власності на твори, що згенеровані штучним інтелектом, є принципово новим і наразі перебуває на етапі активного формування.

Попри технологічний прогрес, сучасна вітчизняна доктрина залишається антропоцентричною.

Відповідно до ст. 435 Цивільного кодексу України [9] та ст. 5 Закону «Про авторське право і суміжні права» [14] ШІ не є суб'єктом авторського права. Тобто він не може вважатися автором і перебуває за межами правового регулювання. Автором може бути фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір. На неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, особисті немайнові права не виникають. Такі твори вважаються неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою і вони захищаються правом особливого роду (*sui generis*).

Незважаючи на це, Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (IP офіс) у 2024 році зареєстрував права інтелектуальної власності на збірку «Вірші незакінченої війни» та дитячу книгу «Зачарована пригода Руфуса», до яких включені зображення, що були створені за допомогою штучного інтелекту, а правовласниками зареєстрованих об'єктів зазначено фізичних осіб, авторів відповідних текстів. Це не означає, що такі ШІ-об'єкти отримують правову охорону, а більше про дисклеймер щодо включення таких робіт у збірку. Важливо зазначити, що охороняється цілісний твір (композиція, текст), а не окреме ШІ-зображення. При реєстрації авторського права, в анкетній заяві вказуються об'єкти, що були використані у новому творі (наприклад, частина коду, що є відкритою чи на підставі ліцензії, об'єкти інших авторів тощо, застереження про правомірність використання таких об'єктів) [15].

Правове регулювання творчої праці в добу ШІ формується на стику авторського права, трудового законодавства та етичних норм. Традиційна система охорони інтелектуальної власності - закріплена у Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів [16], Директиві ЄС 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права й суміжних прав [17], а також у Законі України «Про авторське право і суміжні права» [14] - ґрунтується на концепції автора як людини-творця, що привносить оригінальний творчий внесок у твір. Ця архітектура виявляється неадекватною для ситуацій, коли результат виробляється переважно або виключно алгоритмом.

Зарубіжна наукова спільнота та міжнародні організації активно досліджують

вплив генеративного ШІ на творчу працю. Звіт МОП 2025 року «Artificial intelligence adoption and its impact on jobs» фіксує, що генеративний ШІ в більшості трудових ролей виступає радше як доповнення, ніж заміна людини. Водночас у таких креативних секторах, як письменництво, дизайн та програмування, починаючи з 2023 року спостерігається відхилення зайнятості від історичних трендів у бік зниження - тенденція, якій до 2025 року не було знайдено системного пояснення поза межами технологічного заміщення [1].

Дослідження Gmyrek et al. (2023-2025) [18] уточнює показник «індексу ШІ-експозиції»: у високодохідних країнах до 13-15 % робочих місць можуть отримати значне підвищення продуктивності завдяки ШІ, тоді як у країнах з низьким рівнем доходу - лише близько 10 %. Це свідчить про поглиблення глобальної нерівності в розподілі як переваг, так і ризиків технологічної трансформації [1]. Аналогічні процеси діагностуються і в більш вузькому секторальному зрізі: звіт LSE Growth Lab (2025) «AI and the creative industries» на прикладах аніме-індустрії, розробки відеоігор та VFX-виробництва демонструє, що без належного регулювання ШІ схиляє баланс у бік заміщення, а не доповнення творчого потенціалу [19].

У контексті авторського права ключовими залишаються положення звіту U.S. Copyright Office (2025) «Copyright and Artificial Intelligence, Part 2: Copyrightability», де наголошується, що авторсько-правова охорона вимагає достатнього людського творчого контролю над кінцевим результатом: прості текстові запити (промпти) не визнаються авторством, а ШІ-визначені елементи твору не підлягають захисту [2]. Аналогічну позицію займає і Європейський парламент у резолюції від березня 2026 року

щодо охорони авторських прав у добу генеративного ШІ, де наполягається на прозорості тренувальних наборів даних, справедливій винагороді авторам та запровадженні реєстру для реалізації права на відмову (opt-out) від використання творів для машинного навчання [4].

Прогностичні оцінки організації UNESCO у доповіді 2026 року «Re|Shaping Policies for Creativity» є ще більш тривожними: прогнозоване падіння доходів музикантів становитиме 24 %, а фахівців аудіовізуальної сфери - 21 % до 2028 року внаслідок конкуренції з боку ШІ-генерованого контенту [20]. Ці дані формують системне розуміння загрози не лише для економічного добробуту, але й для культурної різноманітності, що охороняється міжнародними нормами.

Окремий теоретичний внесок здійснили дослідники психологічних аспектів праці. Braganza et al. (2021) сформулювали концепцію «alienational contract», який називають «відчужувальним» - нового третього типу психологічного контракт, в рамках якого ШІ руйнує взаємні зв'язки між працівником та його організацією, підриваючи відчуття причетності, творчої автономії та загальної залученості [3]. Це явище, будучи одночасно психологічним і правовим, потребує закріплення відповідних гарантій на нормативному рівні.

В Україні першим стратегічним документом у сфері ШІ стала Концепція розвитку штучного інтелекту, схвалена у 2020 році, де окреслено основні напрями державної політики, зокрема щодо правових аспектів та етичних принципів застосування ШІ [21]. У 2023 році Міністерство цифрової трансформації презентувало Білу книгу з регулювання ШІ - документ, який містить рекомендації щодо саморегулювання та

пілотних проєктів [22]. Нарешті, у 2024 році представлено законопроект про регулювання ШІ в пріоритетних напрямках економіки, що закріплює засади ризикоорієнтованого підходу і встановлює вимоги безпеки й етичності для розробників та операторів ШІ-систем [23].

Попри значну кількість досліджень і початковий масив нормативних ініціатив, ціла низка концептуальних і практичних аспектів залишається недостатньо врегульованою.

По-перше, у правовій доктрині досі відсутнє чітке визначення поняття «творчого контролю» людини над результатом роботи ШІ: де проходить межа між застосуванням ШІ як інструмента та делегуванням йому функції автономного генератора? Від відповіді на це запитання безпосередньо залежить, чи матиме особа, яка сформулювала запит і спрямовувала роботу моделі, права на отриманий результат. По-друге, механізми компенсації авторам творів, що ввійшли до тренувальних наборів даних для ШІ-систем, залишаються здебільшого декларативними. EU AI Act вимагає від провайдерів надавати відомості про тренувальні дані, однак не встановлює обов'язкової винагороди, що створює правовий вакуум у сфері захисту прав творчих працівників [4]. По-третє, на національному рівні, включаючи Україну, бракує дієвих механізмів незалежного аудиту алгоритмів на предмет упередженості й дотримання етичних стандартів, а також інструментів колективного захисту творчих працівників - аналогічних тим, яких добилося американська Гільдія сценаристів (WGA) у 2023 році.

Нарешті, залишається відкритим питання адаптації ризикоорієнтованого підходу EU AI Act до реалій вітчизняних творчих індустрій, у яких переважають фрілансери, самозайняті особи та малі

підприємства, позбавлені ресурсів для виконання формальних вимог дотримання (compliance).

Отже, концепція гідної праці потребує суттєвого переосмислення: від акценту на продуктивності до забезпечення збереження людської гідності в умовах алгоритмічної конкуренції, де ШІ є не лише технологічним інструментом, а й суб'єктом ринкового змагання.

Прецедентна практика підтверджує цю інституційну напругу. У справі *Thaler v. Perlmutter (2025)* суд підтвердив, що ШІ-система не може бути визнана автором, а твори, створені без достатнього людського творчого контролю, не набувають авторсько-правової охорони [24]. Водночас Управління з авторських прав США визнало, що окремі елементи ШІ-асистованих творів можуть захищатися, якщо людина здійснювала суттєвий творчий відбір та аранжування виходів моделі. Ця позиція - визнаючи певну роль людини - залишає значну правову невизначеність щодо більшості практичних випадків, де межа між «інструментом» і «генератором» є розмитою.

Економічні наслідки такого регуляторного вакууму вже відчутні у секторальному вимірі. Дослідження 2024-2025 років фіксують падіння середніх доходів у сегментах копірайтингу, ілюстрації та перекладу на 20-40 % у порівнянні з допандемічними показниками [1; 20]. Характерно, що це падіння відбувається одночасно з об'єктивним зростанням загального обсягу виробленого контенту - саме завдяки ШІ-генерації. Таким чином, ринок переживає парадоксальну ситуацію, коли абсолютна кількість контенту зростає, а вартість людської творчої праці знецінюється.

У творчих індустріях посилюється явище прекарності (нестабільної зайнятості):

зростає частка короткострокових контрактів, загострюється конкуренція з боку ШІ-контенту, зростає тиск у бік постійного перенавчання й адаптації до нових інструментів без відповідного підвищення оплати праці. Ця тенденція суперечить Цілі сталого розвитку 8 «Гідна праця та економічне зростання» [25] та Конвенціям МОП № 111 (про дискримінацію у сфері праці та занять) [26] і № 122 (про політику зайнятості) [27], відповідно до яких держави зобов'язані забезпечити повну, продуктивну та вільно обрану зайнятість з гідними умовами праці.

Для глибшого розуміння глибини цього конфлікту варто звернутися до витоків формування самої концепції гідної праці (Decent Work), яка була оприлюднена у доповіді Генерального директора МОП ще у 1999 р. [28]. Саме тоді було вперше закладено чотири стратегічні «наріжні камені»: дотримання фундаментальних прав, забезпечення продуктивної зайнятості, соціальний захист та соціальний діалог. Поява самого поняття «гідна праця» стала логічним наслідком еволюції соціально-трудова відносин наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття [29, с. 121-122]. Як справедливо зазначає О.В. Жадан, інтелектуальним підґрунтям цієї концепції стали антропоцентричні теорії гуманізації праці, людського капіталу та якості трудового життя [30, с. 10-11].

Протягом останніх десятиліть ця ідея еволюціонувала: від Декларації МОП про соціальну справедливість (2008) [5] до Декларації століття МОП щодо майбутнього сфери праці (2019) [31], де гідна праця була визнана фундаментальною передумовою сталого розвитку та подолання нерівності. Однак сьогодні ми спостерігаємо парадокс коли загрозами гідної праці є не тільки

бідність чи дискримінація, а з розвитком ШІ викликом стає сама антропоцентричність праці.

Теоретичні виклики для антропоцентричної моделі праці, закладені в міжнародних деклараціях, сьогодні знаходять своє безпосереднє відображення у практичній площині. Показовими у цьому контексті є конкретні приклади з практики, де боротьба за збереження людського контролю над творчим процесом переходить із суто дискусійної у правову та правозастосовну сфери.

Зокрема показовим є досвід США, де колективно-договірне регулювання стало першим дієвим бар'єром на шляху неконтрольованої алгоритмізації. Так, у США Гільдія сценаристів (WGA) після страйку 2023 р. домоглася від кіностудій угод, що обмежують використання ШІ у сценарній роботі: зокрема, встановлена вимога щодо розкриття факту застосування ШІ та заборона на використання матеріалів WGA для навчання ШІ-моделей без окремого дозволу. Цей прецедент є першим прикладом колективного договірного захисту творчих працівників від ШІ-конкуренції і може слугувати моделлю для інших галузей і юрисдикцій. В Естонії реалізація проекту KrattAI забезпечила прозорість у прийнятті публічних ШІ-рішень - принцип, важливий і для сфери творчої праці. В Україні система «Дія» демонструє потенціал цифрової автоматизації в публічному управлінні, однак питання прозорості алгоритмів і захисту прав громадян у разі автоматизованих рішень залишається відкритим [4].

Негативні наслідки нерегульованого ШІ у сфері праці ілюструють і міжнародні кейси. Система PredPol у США, що алгоритмічно прогнозувала злочинність, виявила системну упередженість щодо певних соціальних груп. Аналогічні проблеми постали із системою

SyRI в Нідерландах, де суд виявив порушення права на приватність і заборонив її застосування. Ці приклади демонструють ризики, що постають у разі застосування алгоритмічних систем без належного аудиту, прозорості та механізмів оскарження - виклики, однаковою мірою актуальні і для творчих індустрій.

Ключовим рамковим документом на рівні ЄС залишається Регламент про штучний інтелект (EU AI Act), що набрав чинності у серпні 2024 року і має бути повністю імплементованим до 2026–2027 років [32]. Акт запроваджує ризикоорієнтований підхід до класифікації ШІ-систем та встановлює вимоги щодо прозорості, підзвітності й технічної документації для систем із підвищеним рівнем ризику. Однак він не містить норм про обов'язкову компенсацію авторам тренувальних даних, залишаючи цю прогалину на розсуд держав-членів та учасників ринку. Резолюція Європейського парламенту від березня 2026 року щодо авторського права і генеративного ШІ робить крок уперед, закликаючи до запровадження нового ліцензійного ринку, механізмів колективного ліцензування та реєстру opt-out для авторів [4]. Проте ці заклики поки що залишаються рекомендаціями, а не обов'язковими нормами.

Вагомий концептуальний внесок до осмислення проблеми здійснює UNESCO у доповіді «Re|Shaping Policies for Creativity» (2026): організація наголошує, що без активного державного втручання ШІ загрожує не лише економічному добробуту творчих працівників, а й культурній різноманітності як суспільному благу [20]. Адже якщо ринок контенту заповниться переважно ШІ-генерованими творами, оптимізованими за критерієм масового споживання, це може призвести до гомогенізації культурних

виражень, витіснення маргіналізованих голосів і звуження простору для ризикованого, авангардного чи регіонального мистецтва.

Особливе теоретичне значення для правового осмислення мають дослідження Braganza et al. (2021), які вводять конструкт «alienational contract»: нового типу психологічного контракту, де ШІ, перебираючи на себе творчі функції, підриває відчуття авторства, причетності й ідентичності, що традиційно пов'язувались із творчою працею [3]. У правовому сенсі це означає, що нормативне регулювання у цій сфері не може обмежуватися суто економічними інструментами (гонорари, роялті, мінімальна оплата); воно має враховувати нематеріальні, але юридично значущі аспекти гідності праці - право на визнання авторства, на збереження творчої автономії, на захист від примусового переходу до суто «кураторської» ролі.

Що стосується України, то нормативна база ще перебуває у стадії формування. Концепція розвитку штучного інтелекту 2020 р. визначила стратегічні напрями, проте не встановила конкретних механізмів захисту творчих працівників [21]. Біла книга з регулювання ШІ (2023) окреслила загальні підходи до саморегулювання та пілотних ініціатив, однак не запропонувала галузевих рішень для творчих індустрій [22]. Законопроект 2024 р. про регулювання ШІ в пріоритетних галузях економіки зосереджений переважно на питаннях кібербезпеки та техніко-технологічних стандартах, залишаючи поза увагою специфіку авторського права і трудових відносин у творчій сфері [6]. Фактично, Україна наразі не має комплексного нормативного акта, який забезпечував би

захист творчих працівників від негативних наслідків поширення генеративного ШІ.

На підставі проведеного аналізу вбачається за доцільне запропонувати комплекс взаємопов'язаних заходів нормативного та інституційного характеру.

1. Вдосконалення авторсько-правового регулювання. Необхідно законодавчо закріпити обов'язкове маркування ШІ-контенту для споживачів (за аналогією з позначенням реклами) та запровадити обов'язкові реєстри тренувальних наборів даних з прозорим розкриттям їхнього складу. Разом із цим слід сформулювати правові механізми компенсації авторам, чий твори використовуються для навчання ШІ-моделей, - за моделлю колективного управління суміжними правами або через спеціальні ліцензійні угоди за участі держави.

2. Розширення трудово-правових гарантій. До типових колективних договорів у творчих індустріях слід включити норми, що стосуються використання ШІ: зокрема, вимоги щодо інформування працівників, гарантії збереження певного обсягу людської праці в проектах, механізми участі у роялті від комерційного використання ШІ-асистованих творів. Позитивним орієнтиром тут є досвід WGA 2023 року, адаптований до специфіки кожної творчої галузі [1; 3].

3. Державні програми професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації («рескілінг»/«reskilling» – перенавчання, перепідготовка та «апскілінг»/«upskilling» – підвищення кваліфікації). Держава має інвестувати у програми перепідготовки творчих фахівців з акцентом на розвитку компетентностей у галузі «людино-ШІ співпраці» (human-AI collaboration): критичного мислення, кураторства, промпт-інжинірингу, етичної оцінки ШІ-виходів. Такі програми мають бути доступними для

фрілансерів і самозайнятих осіб, а не лише для найманих працівників великих підприємств.

4. Міжнародно-правові ініціативи. МОП доцільно розробити спеціальну Рекомендацію або Конвенцію щодо гідної праці у творчих індустріях в умовах ШІ - аналогічно Конвенції № 177 про надомну працю або Конвенції № 189 про домашніх працівників, де специфіка нестандартних форм зайнятості знаходить окреме нормативне закріплення.

5. Національний аудит і механізми оскарження. В Україні необхідно створити незалежний орган або визначити повноваження існуючого регулятора для здійснення аудиту ШІ-систем, що застосовуються у творчих індустріях, на предмет упередженості й дотримання авторських прав. Поряд із цим слід запровадити доступні механізми оскарження для авторів та творчих працівників, чий права були порушені внаслідок неправомірного використання їхніх творів або дискримінаційного застосування алгоритмів.

Висновки. Генеративний штучний інтелект здійснює радикальну трансформацію творчої праці, загрожуючи класичному розумінню концепції гідної праці як сфери реалізації людської гідності, автономії та креативності. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що ця трансформація має щонайменше три виміри: економічний (знецінення та витіснення людської творчої праці), правовий (прогалини авторсько-правового і трудо-правового регулювання) та психологічний (відчуження і втрата сенсу праці). Без цілеспрямованого втручання держави та міжнародних організацій штучний інтелект неминуче поглибить суспільну нерівність та посилить нестабільність зайнятості.

Водночас за умови збалансованого і своєчасного регулювання - яке забезпечить прозорість алгоритмів, справедливі компенсаційні механізми, розвиток соціального діалогу у творчих індустріях та інвестиції в безперервну освіту - ШІ може перетворитися на інструмент доповнення людського потенціалу, а не його заміщення. Прикладом такої збалансованої відповіді є угоди WGA 2023 року, ліцензійні ринкові механізми, запропоновані резолюцією Європейського парламенту 2026 року, і прогнозована до 2026-2027 рр. повна імплементація EU AI Act.

Україна, орієнтуючись на стандарти EU AI Act та рекомендації МОП і дотримуючись узятого курсу на євроінтеграцію, має розробити комплексну нормативну базу, в якій авторсько-правові, трудові та інституційні механізми утворюють цілісну систему захисту творчих працівників. Першим кроком могло б стати доповнення Концепції розвитку ШІ окремим розділом, присвяченим творчим індустріям, і прийняття цільового закону або підзаконного акта, що регулює застосування ШІ у сфері культури та творчого підприємництва. Лише так концепція гідної праці зможе еволюціонувати разом із технологіями, а не бути витісненою ними в добу алгоритмів.

Література:

1. International Labour Organization. Artificial intelligence adoption and its impact on jobs. Geneva: ILO, 2025. URL: <https://www.ilo.org/publications/artificial-intelligence-adoption-and-its-impact-jobs> (дата звернення: 23.03.2026)
2. U.S. Copyright Office. Copyright and Artificial Intelligence, Part 2: Copyrightability. Washington, D.C., 2025. URL: <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-2-Copyrightability-Report.pdf> (дата звернення: 23.03.2026)
3. Braganza, A., Chen, W., Canhoto, A., Sap, S. Productive employment and decent work: The impact of AI adoption on psychological contracts, job engagement and employee trust. *Journal of Business Research*. 2021. Vol. 131. P. 485–494. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.08.018>
4. European Parliament. Resolution of 10 March 2026 on copyright and generative artificial intelligence – opportunities and challenges (2025/2058(INI)). Strasbourg, 2026. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_EN.html (дата звернення: 23.03.2026)
5. ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, 2008 https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/genericdocument/wcms_371208.pdf (дата звернення: 23.03.2026)
6. ILO Centenary Declaration for the Future of Work, 2019 <https://www.ilo.org/about-ilo/mission-and-impact-ilo/ilo-centenary-declaration-future-work-2019> (дата звернення: 23.03.2026)
7. UN Recommendation concerning the Status of Creative Workers (1980) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000111428?posInSet=11&queryId=d1e74e47-8f69-424e-b44b-8f29dd362af9> (дата звернення: 23.03.2026)
8. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
10. Амелічева Л.П. Правове регулювання творчої компоненти гідної праці за трудовим законодавством. *Право і суспільство*. 2020. № 2 частина 2. С. 25-32. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.4> (дата звернення: 23.03.2026)
11. Ветухова І.А. До питання правового регулювання праці професійних творчих

працівників за трудовим законодавством України. *Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (5-7 червня 2014 року) / ред. кол.: В.С. Венедіктов та ін. Суми, 2014. С. 140-144.

12. Коляда Т.А. Концепція гідної праці у трудовому праві України. *Форум права*. 2010. № 3. С. 201-205.

13. Шабанов Р.І. Концепція гідної праці як стрижень активної державної політики у сфері зайнятості населення. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 201–204.

14. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 12-13. Ст. 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

15. Барбашин С. Правове регулювання інтелектуальної власності на об'єкти, створені із залученням ШІ URL: <https://unba.org.ua/publications/10239-pravove-regulyuvannya-intelektual-noi-vlasnosti-na-obekti-stvoreni-iz-zaluchennyam-shi.html> (дата звернення: 06.04.2026)

16. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : міжнародний документ від 09.09.1886 (Паризький акт від 24.07.1971, змінений 02.10.1979). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051 (дата звернення: 06.04.2026)

17. Директива 2001/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22.05.2001 р. про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (дата звернення: 06.04.2026)

18. Gmyrek, Pawel; Berg, Janine; and Bescond, David, “Generative AI and Jobs: A Global Analysis of Potential Effects on Job Quantity and Quality”, ILO Working Paper No. 96, 2023; Gmyrek, Pawel; Berg, Janine; Kamiński, Karol; Konopczyński, Filip; Ladna, Agnieszka; Nafradi, Balint; Roslaniec, Konrad; and Troszyński, Marek, “Generative AI and jobs: A Refined Global index of Occupational Exposure”, ILO Working Paper No. 140, 2025. (дата звернення: 01.04.2026)

19. LSE Growth Lab. AI and the creative industries. London: London School of Economics, 2025.

20. UNESCO. ReShaping Policies for Creativity: Addressing Culture in Digital Transformation. Paris: UNESCO, 2026. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000397330> (дата звернення: 01.04.2026)

21. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

22. Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри / уклад. Г. Румянцев. Київ: Міністерство цифрової трансформації України, 2023. 30 с. URL: <https://backend.hromada.gov.ua/storage/uploads/files/research/bila-kniga-z-regulyuvannya-si-v-ukrayini-bacennya-mincifri/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A8%D0%86.pdf?time=1744806741842>

23. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.04.2024 № 320-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2024-%D1%80#Text>

24. Thaler v. Perlmutter, № 23-5233 (D.C. Cir. 2025) URL: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/cadc/23-5233/23-5233-2025-03-18.html> (дата звернення: 01.04.2026)

25. Цілі сталого розвитку 8 «Гідна праця та економічне зростання» URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/8/> (дата звернення: 02.04.2026)

26. Конвенціям МОП № 111 (про дискримінацію у сфері праці та занять) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161 (дата звернення: 02.04.2026)

27. Конвенціям МОП № № 122 (про політику зайнятості) URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_062 (дата звернення: 02.04.2026)

28. Decent work: Report of the Director-General. 87 th Session, June 1999. International Labour Organization. URL: <http://www.ilo.org/public/english/standards/reim/ilc/ilc87/reports.htm> (дата звернення: 02.04.2026)

29. Рудакова С.Г. Гідна праця як фактор розбудови соціально-орієнтованої економіки в Україні. *Український соціум*. 2012. № 2(41). С. 121–134.

30. Жадан О.В. Концепція гідної праці як основа соціально-економічного розвитку держави. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 2(45). С. 8-15.

31. ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. URL: <https://www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm> (дата звернення: 06.04.2026)

32. The EU Artificial Intelligence Act. Up-to-date developments and analyses of the EU AI Act URL: <https://artificialintelligenceact.eu/> (дата звернення: 06.04.2026)

References:

1. International Labour Organization. Artificial intelligence adoption and its impact on jobs. Geneva: ILO, 2025. URL: <https://www.ilo.org/publications/artificial-intelligence-adoption-and-its-impact-jobs> (дата звернення: 23.03.2026)

2. U.S. Copyright Office. Copyright and Artificial Intelligence, Part 2: Copyrightability. Washington, D.C., 2025. URL: <https://www.copyright.gov/ai/Copyright-and-Artificial-Intelligence-Part-2-Copyrightability-Report.pdf> (дата звернення: 23.03.2026)

3. Braganza, A., Chen, W., Canhoto, A., Sap, S. Productive employment and decent work: The impact of AI adoption on psychological contracts, job engagement and employee trust. *Journal of Business Research*. 2021. Vol. 131. P. 485–494. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S014829632030518X>

4. European Parliament. Resolution of 10 March 2026 on copyright and generative artificial

intelligence – opportunities and challenges (2025/2058(INI)). Strasbourg, 2026. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-10-2026-0066_EN.html (дата звернення: 23.03.2026)

5. ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization, 2008 https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/genericdocument/wcms_371208.pdf (дата звернення: 23.03.2026)

6. ILO Centenary Declaration for the Future of Work, 2019 <https://www.ilo.org/about-ilo/mission-and-impact-ilo/ilo-centenary-declaration-future-work-2019> (дата звернення: 23.03.2026)

7. UN Recommendation concerning the Status of Creative Workers (1980) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000111428?posInSet=11&queryId=d1e74e47-8f69-424e-b44b-8f29dd362af9> (дата звернення: 23.03.2026)

8. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

9. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon vid 16.01.2003 № 435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. №№ 40-44. St. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

10. Amelicheva L.P. Pravove rehuliuвання tvorchoi komponenty hidnoi pratsi za trudovym zakonodavstvom. *Pravo i suspilstvo*. 2020. № 2 chastyna 2. S. 25-32. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.4> (дата звернення: 23.03.2026)

11. Vietukhova I.A. Do pyttannya pravovoho rehuliuвання pratsi profesiinykh tvorchykh pratsivnykiv za trudovym zakonodavstvom Ukrainy. *Aktualni problemy yurydychnoi nauky na shliakhu suchasnoi rozbudovy derzhavy i suspilstva* : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (5-7 chervnia 2014 roku) / red. kol.: V.S. Venediktov ta in. Sumy, 2014. S. 140–144.

12. Koliada T.A. Kontseptsiia hidnoi pratsi u trudovomu pravi Ukrainy. *Forum prava*. 2010. № 3. S. 201–205.

13. Shabanov R.I. Kontsepsiia hidnoi pratsi yak stryzen aktyvnoi derzhavnoi polityky u sferi zainiatiosti naselennia. *Naukovyi visnyk UzhNU. Seriiia «Pravo»*. 2014. Vyp. 24. T. 2. S. 201–204.

14. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 01.12.2022 № 2811-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2023. № 12-13. St. 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

15. Barbashyn S. Pravove rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti na ob'iekty, stvoreni iz zaluchenniam ShI URL: <https://unba.org.ua/publications/10239-pravove-regulyuvannya-intelektual-noi-vlasnosti-na-obekti-stvoreni-iz-zaluchennyam-shi.html> (data zvernennia: 06.04.2026)

16. Bernska konventsiiia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv : mizhnarodnyi dokument vid 09.09.1886 (Paryzkyi akt vid 24.07.1971, zminenyi 02.10.1979). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051 (data zvernennia: 06.04.2026)

17. Dyrektyva 2001/29/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 22.05.2001 r. pro harmonizatsiiu pevnykh aspektiv avtorskoho prava ta sumizhnykh prav u informatsiinomu suspilstvi. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (data zvernennia: 06.04.2026)

18. Gmyrek, Pawel; Berg, Janine; and Bescond, David, “Generative AI and Jobs: A Global Analysis of Potential Effects on Job Quantity and Quality”, ILO Working Paper No. 96, 2023; Gmyrek, Pawel; Berg, Janine; Kamiński, Karol; Konopczyński, Filip; Ladna, Agnieszka; Nafradi, Balint; Roslaniec, Konrad; and Troszyński, Marek, “Generative AI and jobs: A Refined Global index of Occupational Exposure”, ILO Working Paper No. 140, 2025. (data zvernennia: 01.04.2026)

19. LSE Growth Lab. AI and the creative industries. London: London School of Economics, 2025.

20. UNESCO. Re|Shaping Policies for Creativity: Addressing Culture in Digital Transformation. Paris: UNESCO, 2026. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000397330> (data zvernennia: 01.04.2026)

21. Pro skhvalennia Kontsepsii rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.12.2020 № 1556-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

22. Bila knyha z rehuliuвання ShI v Ukraini: bachennia Mintsyfry / uklad. H. Rumiantsev. Kyiv: Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii Ukrainy, 2023. 30 s. URL: <https://backend.hromada.gov.ua/storage/uploads/files/research/bila-knyha-z-regulyuvannya-siv-ukrayini-bacennya-mincifri/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A8%D0%86.pdf?time=1744806741842>

23. Pro skhvalennia Kontsepsii Derzhavnoi tsilovoi naukovo-tekhnichnoi prohramy z vykorystannia tekhnologii shtuchnoho intelektu v priorytetnykh haluziakh ekonomiky na period do 2026 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.04.2024 № 320-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2024-%D1%80#Text>

24. Thaler v. Perlmutter, № 23-5233 (D.C. Cir. 2025) URL: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/cadc/23-5233/23-5233-2025-03-18.html> (data zvernennia: 01.04.2026)

25. Tsili staloho rozvytku 8 «Hidna pratsia ta ekonomichne zrostannia» URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/8/> (data zvernennia: 02.04.2026)

26. Konventsiiam MOP № 111 (pro dyskryminatsiiu u sferi pratsi ta zaniat) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161 (data zvernennia: 02.04.2026)

27. Konventsiiam MOP № № 122 (pro polityku zainiatiosti) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_062 (data zvernennia: 02.04.2026)

28. Decent work: Report of the Director-General. 87 th Session, June 1999. International Labour Organization. URL: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc87/reports.htm> (data zvernennia: 02.04.2026)

29. Rudakova S.H. Hidna pratsia yak faktor rozbudovy sotsialno-orientovanoi ekonomiky v

Ukraini. *Ukrainskyi sotsium*. 2012. № 2(41). S. 121–134.

30. Zhadan O.V. Kontsepsiia hidnoi pratsi yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. 2014. Vyp. 2(45). S. 8-15.

31. ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. URL: <https://www.ilo.org/declaration/lang--en/index.htm> (data zvernennia: 06.04.2026)

32. The EU Artificial Intelligence Act. Up-to-date developments and analyses of the EU AI Act URL: <https://artificialintelligenceact.eu/> (data zvernennia: 06.04.2026)

Kotova L.V., Serhiienko H.S. Legal regulation of creative labor in the era of artificial intelligence through the prism of the transformation of the decent work concept. – Article.

The article provides a scientific analysis of the legal regulation of creative labor in the era of rapid development of artificial intelligence (AI) through the prism of the transformation of the fundamental concept of "decent work." The study explores the impact of modern technological tools on the shifting architecture of socio-labor relations within creative industries. It is substantiated that the integration of algorithmic systems into creative processes triggers a profound crisis in the anthropocentric model of copyright and labor guarantees, creating risks of economic devaluation of human labor and psychological alienation of workers due to the erosion of the "relational psychological contract". The authors emphasize the necessity of rethinking international standards of the ILO and the UN, specifically the ILO Centenary Declaration for the Future of Work, to adapt their principles to the conditions of algorithmic competition. Special attention is paid to the analysis of foreign experience and case law, including the experience of the Writers Guild of America (WGA) regarding collective bargaining restrictions on AI use, as well as the provisions of the EU Artificial Intelligence Act (EU AI Act) and European Parliament resolutions of 2026.

The article examines in detail the state of the national regulatory framework, particularly the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" and the Civil Code of Ukraine, in the context of recognizing the subjectivity of the creator. It is concluded that without systemic state intervention and the implementation of algorithm transparency mechanisms, technological transformation will inevitably lead to increased precarious employment and a loss of cultural diversity. The authors propose an original approach to improving Ukrainian legislation, which includes the introduction of mandatory labeling for AI-generated content, the creation of training data registries, the development of professional retraining and upskilling programs for creative workers, and the expansion of labor law guarantees in collective agreements. It is proven that only a combination of copyright, labor, and institutional tools will allow transforming AI from a tool for replacing human potential into a tool for its augmentation, ensuring the realization of the right to decent work in the age of algorithms.

Keywords: *creative labor; creative workers; employee; labor law; decent work; anthropocentrism; artificial intelligence (AI); international standards; European standards; labor law guarantees; ILO; legal regulation; collective agreement; digital transformation of work.*

Авторська довідка:

Котова Любов Вячеславна – к.ю.н., професор, завідувачка кафедри публічного та приватного права, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2521-0015>

Сергієнко Ганна Сергіївна – к.і.н., доцент, доцент кафедри публічного та приватного права, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9671-9201>

Дата подачі автором 08.04.2026.

Дата прийняття після рецензування 21.04.2026.

Дата публікації: 09.05.2026.